Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 3. oktobra 2019*

„Predhodno odločanje – Območje svobode, varnosti in pravice – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pravo, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja – Izključitev prava družb iz področja uporabe Rimske konvencije in Uredbe (ES) št. 593/2008 (Rim I) – Skrbniška pogodba med podjetnikom in potrošnikom, katere edini namen je upravljanje deleža komanditista v komanditni družbi“

V zadevi C-272/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) z odločbo z dne 28. marca 2018, ki je prispela na Sodišče 20. aprila 2018, v postopku

Verein für Konsumenteninformation

proti

TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, C. Toader, sodnica, A. Rosas, L. Bay Larsen in M. Safjan (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodni tajnik: D. Dittert, vodja enote,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 27. februarja 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Verein für Konsumenteninformation S. Schumacher, Rechtsanwalt,

– za TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG C. Kux, G. Eckert in I. Haiderer, Rechtsanwälte,

– za Evropsko komisijo M. Wilderspin, M. Wasmeier in C. Valero, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. septembra 2019

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1(2)(e) in člena 5(4)(b) Konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu (UL 2005, C 169, str. 10, v nadaljevanju: Rimska konvencija), člena 1(2)(f) in člena 6(4)(b) Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6, v nadaljevanju: Uredba Rim I), in člena 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

2 Predlog je bil vložen v okviru spora med Verein für Konsumenteninformation (združenje za varstvo potrošnikov, Avstrija, v nadaljevanju: VKI) in TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH Co KG (v nadaljevanju: TVP), družbo nemškega prava, glede zakonitosti določila o izbiri prava, ki ga ta družba uporablja v pogodbah, sklenjenih z zasebnimi vlagatelji.

Pravni okvir

Pravo Unije

Rimska konvencija

3 Člen 1 Rimske konvencije, naslovljen „Področje uporabe Konvencije“, določa:

„1. Pravila te konvencije se uporabljajo za pogodbena obligacijska razmerja v vseh primerih, ko je treba izbrati med pravi več držav.

2. Pravila te konvencije se ne uporabljajo za:

[…]

(e) vprašanja, ki jih ureja pravo družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, kot so na primer ustanovitev z registracijo ali kako drugače, pravna in poslovna sposobnost, notranja organizacija, likvidacija družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje ter osebna odgovornost družbenikov in organov za obveznosti družbe in drugih subjektov;

[…]“

4 Člen 5 te konvencije, naslovljen „Potrošniške pogodbe“, določa:

„1. Ta člen se uporablja za pogodbe, katerih predmet je dobava premičnih stvari ali opravljanje storitev za osebo (potrošnika) za namen, ki ga ni mogoče obravnavati kot gospodarsko ali poklicno dejavnost te osebe, ali za pogodbe o financiranju take dobave ali storitev.

2. Ne glede na določbe člena 3 izbira prava s strani pogodbenih strank ne sme pripeljati do izključitve prisilnih določb o varstvu potrošnika po pravu države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče:

– če sklenitev pogodbe izhaja iz posebne ponudbe za potrošnika ali reklame v tej državi in je potrošnik v tej državi opravil vsa pravna dejanja za sklenitev pogodbe, ali

– če je druga pogodbena stranka ali njen zastopnik prevzel potrošnikovo naročilo v tej državi, ali

– če gre za pogodbo o prodaji stvari in je potrošnik potoval iz te države v drugo državo, kjer je oddal svoje naročilo, pod pogojem, da je potrošnikovo potovanje organiziral prodajalec, da bi ga spodbudil k nakupu.

3. V primeru, da pogodbeni stranki v skladu s členom 3 ne izbereta prava in ne glede na določbe člena 4 ureja potrošniške pogodbe pravo države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, če je pogodba sklenjena v okoliščinah iz odstavka 2 tega člena.

4. Ta člen se ne uporablja za:

[…]

(b) za pogodbe o opravljanju storitev, če se storitve za potrošnika opravijo izključno zunaj države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče;

[…]“

Uredba Rim I

5 V uvodnih izjavah 7 in 25 Uredbe Rim I je navedeno:

„(7) Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe morajo biti skladne z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (‚Bruselj I‘) [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42)] in Uredbo (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II) [(UL 2007, L 199, str. 40)].

[…]

(25) Potrošniki bi morali biti zaščiteni s takšnimi pravili države njihovega običajnega prebivališča, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom, pod pogojem, da je bila potrošniška pogodba sklenjena kot rezultat opravljanja gospodarskih in poklicnih dejavnosti podjetnika v tej državi. […]“

6 Člen 1 te uredbe z naslovom „Vsebinsko področje uporabe“ določa:

„1. Ta uredba se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja v civilnih in gospodarskih zadevah v primerih, ko pride do kolizije med zakoni več držav.

Ne uporablja pa se zlasti v davčnih, carinskih ali upravnih zadevah.

2. Ta uredba se ne uporablja za:

[…]

(f) vprašanja, ki jih ureja pravo družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, kot so na primer njihova ustanovitev z registracijo ali kako drugače, pravna in poslovna sposobnost, notranja organizacija ali likvidacija družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje ter osebna odgovornost družbenikov in organov za obveznosti družbe ali drugih subjektov;

[…]“

7 Člen 3 navedene uredbe, naslovljen „Svoboda izbire“, v odstavku 1 določa:

„Pogodbo ureja pravo, ki ga izbereta pogodbeni stranki. […]“

8 Člen 6 iste uredbe, naslovljen „Potrošniške pogodbe“, določa:

„1. Brez poseganja v člena 5 in 7 se za pogodbo, ki jo fizična oseba sklene za namen, ki ga ni mogoče obravnavati kot poslovno ali poklicno dejavnost te osebe (‚potrošnik‘), z drugo osebo, ki opravlja svojo poslovno ali poklicno dejavnost (‚podjetnik‘), uporablja pravo države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, pod pogojem, da podjetnik:

(a) izvaja svoje poslovne ali poklicne dejavnosti v državi, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, ali

(b) na kakršen koli način usmerja take dejavnosti v to državo ali več držav, vključno s to državo,

in da pogodba spada v okvir takih dejavnosti.

2. Ne glede na odstavek 1 lahko pogodbeni stranki za pogodbo, ki izpolnjuje pogoje iz odstavka 1, izbereta pravo, ki naj se uporablja v skladu s členom 3. Vendar pa taka izbira potrošnika ne sme prikrajšati za zaščito, ki mu jo zagotavljajo določbe, od katerih ni dovoljeno odstopanje z dogovorom, po pravu, ki bi se uporabljalo v skladu z odstavkom 1, če pogodbeni stranki ne bi izbrali drugega prava.

[…]

4. Odstavka 1 in 2 se ne uporabljata:

(a) za pogodbe o opravljanju storitev, če se storitve za potrošnika opravijo izključno zunaj države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče;

[…]“

Direktiva 93/13

9 V deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„[…] iz te direktive [je treba] med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu“.

10 Člen 3(1) te direktive določa:

„Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega [nepošten], če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

Avstrijsko pravo

11 Člen 6 Konsumentenschutzgesetz (zvezni zakon o varstvu potrošnikov) z dne 8. marca 1979 (BGBl. 140/1979, v nadaljevanju: KSchG) v odstavku 3 določa:

„Pogodbeno določilo v splošnih pogojih poslovanja ali v formularnih pogodbah nima učinka, če je nejasno ali nerazumljivo.“

12 Člen 13a(2) KSchG določa:

„Člen 6 [se uporablja] za varstvo potrošnika ne glede na pravo, ki se uporablja za pogodbo, če je bila ta pogodba sklenjena v okviru dejavnosti, ki jih je podjetnik v Avstriji opravljal z namenom sklenitve takih pogodb, ali če so tako pogodbo sklenile osebe, ki jih je ta prodajalec ali ponudnik zaposlil v ta namen.“

13 Člen 864a Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (splošni civilni zakonik) z dne 1. junija 1811 (JGS št. 946/1811, v nadaljevanju: ABGB) določa:

„Določila z neobičajno vsebino, ki jih pogodbena stranka uporablja v splošnih pogojih poslovanja ali v formularnih pogodbah se štejejo za nezapisana, če so neugodna za drugo pogodbeno stranko in če ta druga pogodbena stranka tudi glede na okoliščine, zlasti zunanji izgled akta, ni mogla pričakovati takih določil, razen če je prva pogodbena stranka drugo pogodbeno stranko na ta določila izrecno opozorila.“

14 Člen 879 ABGB določa:

„(1) Pogodba, ki nasprotuje prisilnim predpisom ali moralnim načelom, je nična.

[…]

(3) Pogodbeno določilo, ki je v splošnih pogojih poslovanja ali v formularnih pogodbah in ne določa ene od glavnih obveznosti strank, je že po samem zakonu nično, če ob upoštevanju vseh okoliščin resno škodi stranki.“

Postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

15 Združenje VKI je kot združenje potrošnikov v javnem interesu s sedežem v Avstriji pooblaščeno za vlaganje opustitvenih tožb zaradi varstva interesov potrošnikov, ki imajo stalno prebivališče v Avstriji.

16 Družba TVP je družba s sedežem v Hamburgu (Nemčija) in je hčerinska družba v 100-odstotni lasti skupine MPC Münchmeyer Capital AG Hamburg (v nadaljevanju: skupina MPC), ki ustvarja in trži zaprte investicijske sklade. Ti skladi so ustanovljeni v obliki komanditnih družb, za katere velja nemško pravo in v katerih lahko zasebni in institucionalni vlagatelji pridobijo deleže kot komanditisti.

17 Do 19. decembra 2014 je med družbo TVP in njeno matično družbo obstajal sporazum o nadzoru in izplačilu dividend. Tako je bila uprava družbe TVP podrejena skupini MPC.

18 Med številnimi komanditnimi družbami, ki jih je ustanovila skupina MPC, so tudi Dreiundvierzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG (v nadaljevanju: 43. sklad), Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG in Zweiundsiebziegste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG.

19 Družba TVP ima kot upravljavec in ustanovni komanditist delež zlasti v 43. skladu, ki je bil ustanovljen leta 2003. Ker se ta sklad ni tržil le v Avstriji, je bil pri eni od avstrijskih bank odprt skrbniški račun, namenjen vplačilu zneskov, ki ustrezajo deležem, ki so jih kupili vlagatelji s stalnim prebivališčem v Avstriji. Nekateri drugi skladi družbe TVP so se tržili izključno v Avstriji, na primer Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland (ustanovljen leta 2004) in Zweiundsiebziegste Sachwert Rendite-Fonds Holland (ustanovljen leta 2011). Družba TVP je za ta sklada pri eni od avstrijskih bank odprla skrbniški račun.

20 Družba TVP je na podlagi člena 3(3) statuta 43. sklada pooblaščena za sprejemanje dodatnih komanditistov. Zainteresirani vlagatelji, bodoči komanditisti, tako plačilo za delež nakažejo na skrbniški račun tega sklada. Investitorji tako kot prenosniki v ta sklad vstopijo posredno, prek družbe TVP, ki ravna kot skrbnik. Družba TVP z njihovimi deleži upravlja na podlagi skrbniške pogodbe. Tako se postopa tudi pri drugih skladih.

21 Družba TVP teh vlagateljev ne pridobiva sama, ampak to dejavnost opravlja neka druga hčerinska družba v 100-odstotni lasti skupine MPC, to je družba CPM Anlagen Vertriebs GmbH i.L. Na potrošnike s stalnim prebivališčem v Avstriji ponudbe in ciljane oglase naslavlja ta hčerinska družba, pa tudi drugi posredniki, kot so avstrijske banke ali finančni svetovalci. Družba TVP, ki v Avstriji nima niti poslovne enote niti podružnice, s komanditisti nima nobenega neposrednega stika in jim sama ne nudi nobenega svetovanja.

22 Vlagatelji lahko pridobijo deleže v skladih tako, da družbi TVP pošljejo izjavo o pristopu v obliki ponudbe za sklenitev skrbniške pogodbe. Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, so vsi vlagatelji, ki so udeleženi v sporu, ki poteka pred predložitvenim sodiščem, svojo vpisnico podpisali v Avstriji. Plačilo za njihov delež je bilo treba plačati na skrbniški račun izbranega sklada, ki je bil v imenu družbe TVP odprt pri eni od avstrijskih bank. V nobenem od primerov znesek, ki ustreza njihovemu deležu, ni bil nakazan na nemški skrbniški račun.

23 Družba TVP vlagateljem ponuja skrbniške storitve. Za račun vlagatelja prevzame delež v komanditni družbi in z njim upravlja kot skrbnik. V svojem imenu, vendar za račun vlagatelja, izvršuje pravice, ki jih ima zadnjenavedeni iz naslova deleža v komanditni družbi, ter mu posreduje izplačila dividend in druge premoženjske koristi, ki jih ima vlagatelj na podlagi svojega deleža. Družba TVP vlagateljem redno posreduje informacije, ki jih v zvezi s poslovanjem družbe, v kateri ima delež, prejme od skladov. Za te storitve družba TVP prejme pavšalno plačilo v višini 0,3 % vložka vlagatelja na leto.

24 Družba TVP v poslovnih odnosih z zasebnimi vlagatelji uporablja formularne pogodbe. Potrebna pravna opravila (podpis pristopne izjave) so vlagatelji opravili v Avstriji, sprejeli pa so jih pogodbeni partnerji družbe TVP oziroma njihovi pogodbeni partnerji v Avstriji.

25 Družba TVP opravlja svojo dejavnost upravljanja na podlagi skrbniške pogodbe. V zadevnih skrbniških pogodbah je med drugim navedeno:

„Za skrbniško pogodbo se uporablja pravo Zvezne republike Nemčije. Če se je o tem pravno dopustno dogovoriti, je kraj izpolnitve sedež skrbnika, sodišče, ki je krajevno pristojno za ta kraj, pa je pristojno za vse spore, ki se nanašajo na to pogodbo ali njeno sklenitev.“

26 To določilo ni bilo posamično dogovorjeno in se nahaja na formularnih pogodbah. Te formularne pogodbe tudi ne vsebujejo jasne navedbe, ki bi bodočemu vlagatelju omogočala, da bi se s tem določilom z lahkoto seznanil.

27 Po navedbah predložitvenega sodišča družba TVP svoje storitve usmerja na avstrijski trg in uporablja spletno mesto www.tvp-treuhand.at, s katerega je uporabnik preusmerjen na nemško spletno mesto www.tvp-treuhand.de. Imetnik domene je ena od družb iz skupine MPC, ki je zadolžena za informacijske storitve za celotno skupino. Ta družba upravlja tudi nemško domačo stran na spletnem

mestu. Avstrijski vlagatelji lahko od leta 2006 pristopijo prek tega spletnega mesta. Od leta 2011 lahko vlagatelji, ki to izrecno želijo, volijo prek spleta, ne več samo pisno. Vlagatelj lahko tudi vpogleda v kopije pisnih dokumentov, ki so mu bili na ta način poslani.

28 Združenje VKI je z opustitveno tožbo, vloženo 6. septembra 2013 pri Handelsgericht Wien (gospodarsko sodišče na Dunaju, Avstrija), zahtevalo, naj se družbi TVP prepove, da pri poslovnih odnosih z vlagatelji, ki prebivajo v Avstriji in jih je treba po njegovem mnenju šteti za potrošnike, v splošnih pogojih poslovanja, ki veljajo za skrbniške pogodbe, ki jih sklepa, ali v formularnih pogodbah, ki jih uporablja za ta namen, uporablja določilo o izbiri prava, ki se uporablja, in določila z enakovredno vsebino ter da ta določila uveljavlja.

29 Po mnenju združenja VKI se z določilom o izbiri prava krši pravo Unije in avstrijsko pravo. Zlasti naj bi bil v nasprotju s členom 6(3) KSchG, pa tudi s členom 864a in členom 879(3) ABGB. V skladu s členoma 4 in 6 Uredbe Rim II naj se zakonitost izpodbijanega določila ne bi presojala glede na pravo, ki se uporablja za te pogodbe, temveč glede na pravo kraja, kjer je bil izvršeno protipravno dejanje, torej glede na avstrijsko pravo. Avstrijsko pravo naj bi se uporabljalo tudi na podlagi Rimske konvencije in Uredbe Rim I, ker naj bi družba TVP svojo dejavnost zavestno organizirala na avstrijskem trgu in ker naj bi bile storitve, ki jih je mogoče pripisati tej družbi, opravljene v Avstriji.

30 Prvostopenjsko sodišče je s sodbo z dne 3. septembra 2015 tej tožbi ugodilo. Tako je na podlagi avstrijskega prava družbi TVP odredilo, naj v poslovnih odnosih s potrošniki, ki prebivajo v Avstriji, preneha uporabljati določila, na katera se nanaša ta tožba.

31 Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče, Avstrija), pri katerem je bila vložena pritožba, je s sklepom z dne 13. septembra 2016 razveljavilo sodbo omenjenega sodišča ter mu zadevo vrnilo za ponovno presojo in izdajo nove odločbe. Menilo je, da je treba veljavnost določila o izbiri prava presojati po nemškem pravu, vendar pa je v skladu s tem pravom določilo v splošnih pogojih poslovanja nepošteno, če potrošnika zavaja tako, da pri njem ustvari vtis, da se za pogodbo uporablja le nemško pravo, ne da bi bil seznanjen s tem, da je v skladu z Uredbo Rim I in Rimsko konvencijo upravičen tudi do varstva, ki mu je zagotovljeno s kogentnimi določbami prava države, v kateri ima svoje običajno prebivališče, v tem primeru avstrijskega prava. Pritožbeno sodišče navaja, da bi bilo treba, če bi bilo določilo o izbiri prava, ki se uporablja, v katerem je izbrano nemško pravo, veljavno, nato načeloma z vidika tega prava preizkusiti zakonitost drugih določil. Meni, da bi bilo treba preveriti tudi, ali kogentne določbe, ki se nanašajo na varstvo potrošnikov, ki jih določa avstrijsko pravo, nasprotujejo uporabi nemškega prava pri presoji zakonitosti izpodbijanih določil.

32 Združenje VKI in družba TPV sta pri Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) vložila pritožbi zoper sklep pritožbenega sodišča. Družba TVP meni, da se Rimska konvencija in Uredba Rim I ne uporabita, ker so vprašanja v zvezi s pravom družb izključena iz njunega področja uporabe. Zaradi prepletenosti statuta družbe in skrbniške pogodbe naj bi imeli prenosniki neposreden odnos z družbo kot družbeniki. Poleg tega naj bi se uporabljale tudi izjeme iz člena 5(4)(b) Rimske konvencije in člena 6(4)(a) Uredbe Rim I, ker naj bi družba TVP kot skrbnica izvrševala pravice komanditista in posledično opravljala storitve.

33 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1 Ali izjema od področja uporabe, določena v členu 1(2)(e) Rimske konvencije in v členu 1(2)(f) Uredbe Rim I, obsega tudi dogovore med prenosnikom in skrbnikom, ki ima za prenosnika delež v komanditni družbi, še zlasti, kadar gre za prepletanje družbenih in skrbniških pogodb?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

   Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je pogoj v skrbniški pogodbi, ki sta jo o upravljanju deleža komanditista v komanditni družbi sklenila podjetnik in potrošnik, o katerem se ti stranki nista dogovorili posamično in v skladu s katerim se uporabi pravo države sedeža komanditne družbe, nepošten, če je edini namen skrbniške pogodbe upravljanje deleža komanditista v komanditni družbi ter ima prenosnik pravice in obveznosti neposrednega družbenika?

3. Če je odgovor na prvo ali drugo vprašanje pritrdilen:

   Ali se ta odgovor spremeni, če podjetniku za opravljanje dolgovanih storitev ni treba iti v državo prebivališča potrošnika, vendar je zavezan, da dividende in druge premoženjske koristi iz udeležbe ter informacije o poslovanju družbe, v kateri ima delež, v zvezi z udeležbo posreduje potrošniku? Ali na to vpliva uporabljivost Uredbe Rim I ali Konvencije?

4. Če je odgovor na tretje vprašanje pritrdilen:

   Ali odgovor ostaja enak, kadar je bila ob tem v državi prebivališča potrošnika podpisana njegova vpisnica, kadar podjetnik informacije o udeležbi objavlja tudi na spletu in kadar je bilo v državi prebivališča potrošnika vzpostavljeno plačilno mesto, kamor mora potrošnik vplačati znesek udeležbe, čeprav podjetnik ni pooblaščen za razpolaganje s tem bančnim računom? Ali na to vpliva uporabljivost Uredbe Rim I ali Konvencije?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

34 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 1(2)(e) Rimske konvencije in člen 1(2)(f) Uredbe Rim I razlagati tako, da so iz področja uporabe te konvencije in te uredbe izključene pogodbene obveznosti, kakršne so te v postopku v glavni stvari, ki izhajajo iz pogodbe o skrbništvu, katere predmet je upravljanje deleža v komanditni družbi.

35 V zvezi s tem je Sodišče nedavno razsodilo, da se izključitev vprašanj, ki jih ureja pravo družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, kot so na primer njihova ustanovitev z registracijo ali kako drugače, pravna in poslovna sposobnost, notranja organizacija ali likvidacija družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje, iz področja uporabe Uredbe Rim I, ki je določena v členu 1(2)(f) te uredbe, nanaša zgolj na statusne vidike teh družb in drugih subjektov s pravno osebnostjo ali brez nje (sodba z dne 8. maja 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, točka 33).

36 Ta razlaga je potrjena tudi s poročilom o Konvenciji o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, ki sta ga pripravila Mario Giuliano, profesor na Univerzi v Milanu, in Paul Lagarde, profesor na Univerzi Pariz I (UL 1980, C 282, str. 1), v skladu s katerim izključitev teh vprašanj iz področja uporabe Rimske konvencije, ki je bila med državami članicami nadomeščena z Uredbo Rim I, zajema vsa kompleksnejša pravna ravnanja, potrebna za ustanovitev družbe ali ureditev njene notranje organizacije ali likvidacije, in sicer pravna ravnanja, za katera velja pravo družb (sodba z dne 8. maja 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, točka 34).

37 Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 49 do 55 sklepnih predlogov, so sicer transakcije, kot so prodaja ali vzpostavitev skrbništva nad deleži družb, take, da se v zvezi z njimi postavljajo vprašanja, ki jih ureja pravo družb, vendar pa to ne velja za pogodbe, ki so podlaga za take transakcije. Zlasti zgolj okoliščina, da je neka pogodba povezana z „vprašanji, ki jih ureja pravo družb“, ne more

učinkovati tako, da bi bile zaradi nje iz področja uporabe Uredbe Rim I izključene obveznosti, ki izhajajo iz te pogodbe. Zato se teh vprašanj ne sme mešati z vprašanji, ki se nanašajo na samo pogodbo. V obravnavanem primeru se opustitvena tožba, ki jo je vložilo združenje VKI, nanaša na nepoštenost in zato na vprašanje zakonitosti nekaterih pogodbenih določil v zadevnih skrbniških pogodbah. Zato vprašanja, ki se postavljajo v sporu o glavni stvari, spadajo na področje pogodbenega prava in zato na področje uporabe Uredbe Rim I.

38 Opozoriti je treba, da je Sodišče v zvezi z obveznostmi, ki izhajajo iz pogodbe o posojilu, ki jo je sklenila družba, preden je bila predmet čezmejnega prevzema in je pred to združitvijo s prevzemom spadala na področje uporabe Rimske konvencije, razsodilo tudi, da je pravo, ki se uporabi za razlago in izvršitev takih obveznosti po taki združitvi s prevzemom še vedno tisto, ki se je zanju uporabljalo že prej (glej v tem smislu sodbo z dne 7. aprila 2016, KA Finanz, C-483/14, EU:C:2016:205, točke od 52 do 58).

39 Poleg tega je treba ugotoviti, da čeprav se stranke v postopku v glavni stvari ne strinjajo glede tega, ali imajo prenosniki položaj družbenikov ali ne, to vprašanje, ki spada na področje prava družb, v okviru postopka v glavni stvari ni odločilno. To vprašanje se namreč ne nanaša na obseg morebitnih pravic in obveznosti, ki bi jih prenosniki na podlagi upoštevnega prava družb lahko imeli v razmerju do komanditnih družb, ali morebitnih obveznosti prenosnikov do upnikov družbe, ki so tretje osebe, temveč na nepoštenost in zato na vprašanje zakonitosti nekaterih določil skrbniških pogodb.

40 Namen teh določil, ki se nanašajo na vprašanja, kot je obseg odgovornosti družbe TVP kot skrbnika, kraj izpolnitve storitev, ki jih opravi skrbnik, in pravo, ki se uporablja za skrbniško pogodbo, pa je, da se z njimi uredijo pogodbena razmerja med prenosniki in skrbniki, zaradi česar spadajo na področje *lex contractus*. Obveznosti iz postopka v glavni stvari torej niso izključene iz področja uporabe Rimske konvencije ali Uredbe Rim I.

41 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(2)(e) Rimske konvencije in člen 1(2)(f) Uredbe Rim I razlagati tako, da pogodbene obveznosti, kakršne so te v postopku v glavni stvari, ki izhajajo iz pogodbe o skrbništvu, katere predmet je upravljanje deleža v komanditni družbi, niso izključene iz področja uporabe te konvencije in te uredbe.

Tretje in četrto vprašanje

42 Predložitveno sodišče s tretjim in četrtim vprašanjem, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 5(4)(b) Rimske konvencije in člen 6(4)(a) Uredbe Rim I razlagati tako, da se izključitev, določena v teh določbah, uporablja za skrbniško pogodbo, ki določa, da se storitve za potrošnika v državi običajnega prebivališča tega potrošnika na daljavo opravijo iz druge države.

43 V zvezi s tem je predložitveno sodišče že ugotovilo, da so sporne skrbniške pogodbe potrošniške pogodbe, za katere se lahko uporabljajo pravila o varstvu potrošnikov iz člena 5 Rimske konvencije in iz člena 6 Uredbe Rim I. Te pogodbe namreč „podjetnika“, to je družbo TVP, ki ravna v okviru opravljanja poslovne dejavnosti, vežejo z različnimi vlagatelji, ki imajo položaj „potrošnika“, to je fizične osebe, ki je s sklenitvijo teh pogodb ravnala z namenom, za katerega se šteje, da ne spada v okvir take dejavnosti.

44 Vendar ta člena v odstavku 4 izrecno določata, da se za nekatere pogodbe ne uporabljata. Natančneje, člen 5(4)(b) Rimske konvencije in člen 6(4)(a) Uredbe Rim I, ki vsebujeta enako besedilo, določata, da se pravila o varstvu potrošnikov, ki veljajo za potrošniške pogodbe, ne uporabljajo „za pogodbe o opravljanju storitev, če se storitve za potrošnika opravijo izključno zunaj države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče“.

45 Iz besedila teh določb izhaja, da se člen 5 Rimske konvencije ter člen 6(1) in (2) Uredbe Rim I ne uporabljata, prvič, če obstaja pogodba o opravljanju storitev in, drugič, če se storitve za potrošnika opravijo izključno zunaj države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče.

46 Na prvem mestu je treba v zvezi s pojmom „pogodba o opravljanju storitev“ ugotoviti, da je treba ta pojem razumeti enako kot pojem „pogodba o opravljanju storitev“ iz člena 4(1)(b) te uredbe in enako kot pojem „opravljanje storitev“ iz člena 5(1)(b) Uredbe št. 44/2001 v smislu, da se nanaša na obveznost opravljanja določene dejavnosti za plačilo (glej v tem smislu sodbo z dne 8. maja 2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, točke od 36 do 41).

47 V obravnavanem primeru je treba ugotoviti, da skrbnik na podlagi skrbniške pogodbe, kakršne so te v postopku v glavni stvari, za plačilo opravlja dejavnost upravljanja stvari, ki je dana v skrbništvo. Zato je treba za tako pogodbo šteti, da je njen predmet opravljanje storitev v smislu člena 5(4)(b) Rimske konvencije in člena 6(4)(a) Uredbe Rim I.

48 Na drugem mestu je treba v zvezi z državo, v kateri se opravijo storitve za potrošnika, najprej ugotoviti, ali je treba to vprašanje rešiti pred določitvijo prava, ki se uporabi za pogodbo, ali pa je treba na to vprašanje odgovoriti na podlagi tega prava.

49 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 71 sklepnih predlogov, je namen določitve kraja opravljanja storitev za potrošnika ta, da se določi pravo, ki se uporabi za pogodbo, tako da je treba ta kraj ugotoviti pred določitvijo prava, ki se uporabi.

50 V zvezi s tem iz poročila o Konvenciji o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, omenjenega v točki 36 te sodbe, izhaja, da je razlog za izključitev iz člena 5(4)(b) Rimske konvencije ta, da v primeru pogodb o opravljanju storitev, ki se opravijo izključno zunaj države prebivališča potrošnika, ta ne more razumno pričakovati, da se bo z odstopanjem od splošnih pravil iz členov 3 in 4 te konvencije uporabil zakon njegove države članice.

51 Tako zadevne izključitve ni mogoče razlagati tako, da bi se izraz „se storitve […] opravijo“ iz člena 6(4)(a) Uredbe Rim I nanašal na pogodbeno obveznost, da bodo storitve opravljene na določenem kraju, sicer bi lahko ponudnik storitev, kot je družba TVP, s pogodbenim določilom, s katerim se določa kraj izpolnitve, izbiral pravo, ki se uporabi, kar bi bilo v nasprotju s ciljem varstva potrošnikov. Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 76 sklepnih predlogov, je treba preveriti, ali iz same narave dogovorjenih storitev izhaja, da je mogoče te storitve v celoti opraviti samo zunaj države običajnega prebivališča potrošnika.

52 Če je, kot določajo pogodbe v postopku v glavni stvari, kraj, kjer se fizično opravi storitev, v državi, ki ni država, v kateri potrošnik prejme koristi iz naslova storitev, je treba šteti, da se storitve ne opravljajo „izključno“ zunaj države članice, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, zgolj v primeru, če potrošnik nima nobene možnosti za prejemanje koristi iz naslova teh storitev v državi, kjer prebiva, in se mora za to, da bi te koristi prejel, premakniti v drugo državo.

53 V obravnavanem primeru je, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 81 sklepnih predlogov, na podlagi dejstev, da so bili zneski, zahtevani za pristop k družbi, nakazani na skrbniške račune družbe TVP v Avstriji, da je ta dividende avstrijskim potrošnikom plačala na avstrijske račune, da svoje obveznosti informiranja, ki izhajajo iz skrbniške pogodbe, izpolnjuje tako, da poročila o dejanjih, ki jih je opravila kot skrbnik, avstrijskim potrošnikom pošlje v Avstrijo, in na podlagi dejstva, da ima spletno mesto, namenjeno avstrijskim potrošnikom, na katerem se ti lahko seznanijo z informacijami in izvršujejo svojo volilno pravico, videti – kar mora preveriti predložitveno sodišče – da se te storitve opravljajo na daljavo v državi prebivališča potrošnika. Iz tega izhaja, da se izključitev, določena v členu 5(4)(b) Rimske konvencije in členu 6(4)(a) Uredbe Rim I, ne uporabi.

54 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je treba na tretje in četrto vprašanje odgovoriti tako, da je treba člen 5(4)(b) Rimske konvencije in člen 6(4)(a) Uredbe Rim I razlagati tako, da se izključitev iz teh določb ne uporablja za skrbniško pogodbo, ki določa, da se storitve za potrošnika v državi običajnega prebivališča tega potrošnika opravijo na daljavo z ozemlja druge države.

Drugo vprašanje

55 Predložitveno sodišče želi z drugim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je določilo iz skrbniške pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom zaradi upravljanja deleža v komanditni družbi, ki ni bilo posamično dogovorjeno in na podlagi katerega je pravo, ki se uporabi, pravo države, kjer je sedež komanditne družbe, nepošteno v smislu te določbe.

56 Najprej je treba opozoriti, da člen 5(3) Rimske konvencije in člen 6(1) Uredbe Rim I določata, da se za potrošniško pogodbo načeloma uporabi pravo države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče.

57 Ker se tožba iz postopka v glavni stvari nanaša na potrošnike s prebivališčem v Avstriji, se načeloma za presojo skrbniških pogodb, ki so jih ti potrošniki sklenili z družbo TVP, uporabi avstrijsko pravo. Vendar je treba ugotoviti, ali je določilo o izbiri prava, ki je vključeno v te pogodbe in ki določa, da se uporabi pravo kraja, kjer je sedež družbe TVP, to je nemško pravo, zaradi nepoštenosti nezakonito.

58 Čeprav člen 5(2) Rimske konvencije in člen 6(2) Uredbe Rim I načeloma dopuščata uporabo določil v zvezi z izbiro prava, ki se uporabi, pa je treba opozoriti, da so taka določila, vsebovana v splošnih pogojih poslovanja trgovca ali ponudnika v smislu člena 3(1) Direktive 93/13 nepoštena, če niso bila posamično dogovorjena in če potrošnika zavajajo tako, da pri njem ustvarijo vtis, da se za pogodbo, sklenjeno po elektronski poti, uporablja le pravo države članice sedeža tega trgovca ali ponudnika, ne da bi bil potrošnik seznanjen s tem, da je na podlagi člena 6(2) te uredbe upravičen tudi do varstva, ki mu je zagotovljeno s kogentnimi določbami prava, ki bi se uporabilo, če ne bi bilo tega določila, kar mora nacionalno sodišče preveriti ob upoštevanju vseh upoštevnih okoliščin (sodba z dne 28. julija 2016, Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, točka 71).

59 Zgoraj navedene ugotovitve ne veljajo zgolj za neki poseben način sklepanja pogodb, to je posebej za elektronski način, in veljajo splošno. Zato mora predložitveno sodišče na njihovi podlagi v primeru, da so pogoji iz prejšnje točke izpolnjeni – kar mora preveriti omenjeno sodišče – ugotoviti, da je sporno določilo o izbiri prava nepošteno.

60 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je določilo, vsebovano v skrbniški pogodbi o upravljanju deleža v komanditni družbi, kakršne so te v postopku v glavni stvari, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ki ni bilo posamično dogovorjeno in na podlagi katerega je pravo, ki se uporabi, pravo države, kjer je sedež komanditne družbe, nepošteno v smislu te določbe, če potrošnika zavaja tako, da pri njem ustvari vtis, da se za pogodbo uporablja le pravo te države članice, ne da bi bil potrošnik seznanjen s tem, da je na podlagi člena 5(2) Rimske konvencije in člena 6(2) Uredbe Rim I upravičen tudi do varstva, ki mu je zagotovljeno s kogentnimi določbami nacionalnega prava, ki bi se uporabilo, če ne bi bilo tega določila.

Stroški

61 Ker je ta postopek za stranki v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Člen 1(2)(e) Konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu, in člen 1(2)(f) Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) je treba razlagati tako, da pogodbene obveznosti, kakršne so te v postopku v glavni stvari, ki izhajajo iz pogodbe o skrbništvu, katere predmet je upravljanje deleža v komanditni družbi, niso izključene iz področja uporabe te konvencije in te uredbe.**

2. **Člen 5(4)(b) Konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih in člen 6(4)(a) Uredbe št. 593/2008 je treba razlagati tako, da se izključitev, določena v teh določbah, ne uporablja za skrbniško pogodbo, ki določa, da se storitve za potrošnika v državi običajnega prebivališča tega potrošnika opravijo na daljavo z ozemlja druge države.**

3. **Člen 3(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da je določilo, vsebovano v skrbniški pogodbi o upravljanju deleža v komanditni družbi, kakršne so te v postopku v glavni stvari, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ki ni bilo posamično dogovorjeno in na podlagi katerega je pravo, ki se uporabi, pravo države, kjer je sedež komanditne družbe, nepošteno v smislu te določbe, če potrošnika zavaja tako, da pri njem ustvari vtis, da se za pogodbo uporablja le pravo te države članice, ne da bi bil potrošnik seznanjen s tem, da je na podlagi člena 5(2) Konvencije o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih in člena 6(2) Uredbe št. 593/2008 upravičen tudi do varstva, ki mu je zagotovljeno s kogentnimi določbami nacionalnega prava, ki bi se uporabilo, če ne bi bilo tega določila.**

Podpisi